

Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal

Jurnalning bosh sahifasi: <https://universaljurnal.uz>

Universal International Scientific Journal

e-ISSN: [3060-1540 \(online\)](https://doi.org/10.3060/1540)

Year: 2024 Issue: 1 Volume: 9

Published: 07.12.2024 <https://universaljurnal.uz>

International indexes

GOOGLE SCHOLAR

CROSSREF (OAK BAZA)

ZENODO

OPEN AIRE

EUROPUB

RESEARCHGATE (OAK BAZA)

SJIF

Hazratqulov Lochinbek Nodir o'g'li
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Uzbekistan

XITOIY TA'LIM TIZIMI UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI

Abstract: This article is about the education system currently undergoing changes in Uzbekistan and its implementation, copying the Chinese education system and adapting it to our conditions. As a result, it will serve to achieve the same achievements in Uzbekistan as in the Chinese education system and to increase the number of strong personnel in Uzbekistan, as in China.

Keywords: STEM, innovative technologies, integration of technologies, digital platforms, globalization of higher education.

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonda hozirda o'zgartirishlar kiritilayotgan ta'lim tizimi haqida va uni xitoy ta'lim tizimidan nusxa olib o'zimizning sharoitlarga moslagan xolda o'rnatishimiz. Natijada O'zbekistonda ham xitoy talim tizimidagi kabi yutuqlarga erishish va O'zbekistonda xitoydagi kabi o'z soxasining kuchli kadrlarni kopaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: STEM, innovatsion texnologiyalar, texnologiyalarning integratsiyasi, raqamli platformalar, oliy ta'limni globallashtirish.

Аннотация: Данная статья посвящена системе образования, которая сейчас меняется в Узбекистане, и тому, как мы можем скопировать ее из китайской образовательной системы и адаптировать к нашим условиям. В результате это послужит достижению тех же достижений в Узбекистане, что и в китайской системе образования, и увеличению сильных кадров своей области в Узбекистане, как и в Китае.

Ключевые слова: STEM, инновационные технологии, интеграция технологий, цифровые платформы, глобализация высшего образования.

Language: Uzbek

Citation: Hazratkulov , L. THE CHINESE EDUCATION SYSTEM AND ITS POSSIBILITIES FOR IMPLEMENTATION IN UZBEKISTAN. Universal International Scientific Journal, 1(9), 43–48. Retrieved from <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/1208>

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14329562>

Xitoy ta'lim tizimi bugungi kunda dunyodagi eng samarali va innovatsion tizimlardan biri sifatida tan olingan. Ushbu tizim davlat tomonidan puxta rejalashtirilgan va har bir bosqichda yuqori sifatli ta'limni ta'minlashga qaratilgan. Xitoyning ta'limga ajratayotgan katta mablag'lari, qat'iy intizomi va texnologiyaga asoslangan yondashuvi ushbu tizimning muvaffaqiyatining asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston ham ta'lim sohasida islohotlarni amalga oshirib, xalqaro tajribani o'rganishga intilmoqda. Ushbu maqolada Xitoy ta'lim tizimi tuzilishi, muvaffaqiyat sabablari, va uni O'zbekiston sharoitida qanday qo'llash mumkinligi batafsil ko'rib chiqamiz.

Xitoy ta'lim tizimining tuzilishi

Xitoy ta'lim tizimi uch asosiy bosqichga bo'lingan: boshlang'ich ta'lim, o'rta ta'lim, va

oliy ta'lim. Boshlang'ich Ta'lim (Primary Education): 6 yoshdan 12 yoshgacha davom etadi. Maktabga borish majburiy va bepul. Boshlang'ich maktabda o'quvchilarga xitoy tili, matematika, tabiatshunoslik, axloqiy tarbiya va jismoniy tarbiya fanlari o'rgatiladi. Dars jarayonlari qat'iy intizom asosida olib boriladi, bunda o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyati va bilimlarni amaliyotga tatbiq qilish ko'nikmalari rivojlantiriladi.

O'rta ta'lim (Secondary Education): Ikki bosqichga bo'linadi: quyi o'rta maktab (junior high school, 12–15 yosh) va yuqori o'rta maktab (senior high school, 15–18 yosh). Quyi o'rta ta'lim ham majburiy hisoblanadi. Yuqori o'rta maktabda o'quvchilar ikki yo'nalishni tanlaydi:

Akademik yo'nalish: Universitetga kirishga tayyorgarlik uchun. Kasbiy yo'nalish:

Amaliy ko'nikmalar va texnik bilimlarni rivojlantirish uchun. O'rta maktabda o'qitish jarayonida STEM (fan, texnologiya, muhandislik, matematika) sohalariga katta ahamiyat beriladi.

Yuqori ta'lim (Higher Education): Xitoyda 3000 dan ortiq universitet va kollejlardan mavjud.

Yetakchi universitetlar: Pekin Universiteti, Tsinghua Universiteti, va Fudan Universiteti. Ta'lim asosan davlat tomonidan moliyalashtiriladi, biroq nufuzli universitetlar uchun kirish imtihonlari juda qiyin. Oliy ta'lim dasturlari amaliy va nazariy yo'nalishlarni birlashtiradi, bunda ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalarga katta e'tibor qaratiladi. Xitoy Ta'lim Tizimining Muvaffaqiyat Sabablari. Davlat Ko'magi va Strategik Yondashuv: Xitoy hukumati ta'limni milliy rivojlanish strategiyasining asosiy yo'nalishi sifatida belgilagan. Har yili davlat budjetining sezilarli qismi ta'limga ajratiladi. Maktablar zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlangan, o'qituvchilar esa doimiy malaka oshirish kurslarida qatnashadilar.

Innovatsion Texnologiyalar: Xitoyda sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar ta'lim jarayoniga keng tatbiq qilinmoqda. Onlayn ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar va interaktiv darsliklar o'qituvchilarning bilim olish jarayonini samarali qiladi. Qat'iy Intizom va

Raqobat: Xitoyda o'quvchilar va o'qituvchilardan yuqori darajadagi intizom va mas'uliyat talab qilinadi. Ta'lim tizimi kuchli raqobat muhitida ishlaydi, bunda yuqori natijalarga erishganlar ko'proq imkoniyatlarga ega bo'ladi.

Fan va Tadqiqotlar: Universitetlar ilmiy-tadqiqot faoliyatiga katta e'tibor qaratadi. Xitoy olimlari sun'iy intellekt, biologiya, va energetika sohalarida dunyoning yetakchi tadqiqotchilari qatorida turadi. Xitoy va O'zbekiston Ta'lim Tizimlarining O'xshashliklari va Farqlari Xitoy va O'zbekiston ta'lim tizimlari o'zining asosiy maqsadlari va yondashuvlarida ba'zi o'xshashliklarga ega bo'lishi bilan birga, birbiridan sezilarli farqlanadi. Har ikki tizimda ham ta'limni yaxshilash va millatni rivojlantirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmogda, biroq ularning yakuniy natijalari va metodologiyasi turlicha. O'xshashliklar . Boshlang'ich Ta'limning Majburiyligi:

O'zbekiston va Xitoyda boshlang'ich ta'lim majburiy hisoblanadi. Har ikki mamlakatda ham boshlang'ich ta'lim davlat tomonidan ta'minlanadi va o'quvchilar maktabga borishlari kerak.

Xitoyda boshlang'ich ta'lim 6 yoshdan boshlanadi va 6 yil davom etadi. O'quvchilarga asosiy fanlar, masalan, xitoy tili, matematika, tabiatshunoslik, jismoniy va axloqiy tarbiya

o'rgatiladi. O'zbekistonda boshlang'ich ta'lim 6 yoshdan boshlanadi va 4 yil davom etadi. O'quvchilarga o'rta va asosiy fanlar o'rgatiladi.

Ilmiy tadqiqot va ta'limda kengaygan Raqobat: Xitoy ta'lim tizimida raqobat kuchli bo'lib, bu o'quvchilarning yuqori natijalar ko'rsatishiga yordam beradi. Bu raqobat universitetlar darajasida ham sezilarli, bu o'qituvchilarga va talabalariga eng yaxshi ilmiy yutuqlarni olishga turtki beradi. O'zbekistonda ham raqobat kuchaytirilmoqda, ayniqsa oliy ta'limda. Ta'lim tizimi islohotlar orqali o'quvchilar va o'qituvchilarni yuqori natijalarga erishishga undamoqda. Oliy Ta'limda Ta'lim Yuqori Standartlarga Moslashtirilmoqda: Har ikkala mamlakatda ham oliy ta'limda sifatni yaxshilashga katta e'tibor qaratilmoqda. Xitoyning oliy ta'lim tizimi jahonda nufuzli bo'lib, yuqori reytingdagi universitetlar o'z o'quvchilarini xalqaro darajada muvaffaqiyatli tayyorlashadi. O'zbekistonda ham oliy ta'lim tizimi isloh qilinmoqda. O'zbekistonning bir nechta universitetlari xalqaro reytinglarga kirishga harakat qilmoqda. Farqlar. Ta'limga

Yondashuv va ta'lim modeli: Xitoy ta'lim tizimida qat'iy intizom va ilmiy faoliyatga e'tibor katta. Xitoyning ta'lim tizimida ko'p o'quvchilar ilmiy tadqiqotlarga jalb qilinadi va jahonning yetakchi universitetlarida o'qish imkoniyatiga ega bo'ladi. Xitoyda yuqori o'rta

ta'limda o'quvchilar ikki yo'nalishdan birini tanlaydi: akademik yoki kasbiy. O'zbekistonda esa, o'rta ta'lim tizimi ko'proq umumiy o'quv yo'nalishiga asoslangan, va kasbiy ta'lim tizimi hali to'liq rivojlanmagan. Yangi islohotlar bilan kasbiy ta'limni rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlar ko'rilmogda.

Texnologiyalarning Integratsiyasi: Xitoyda ta'lim jarayoniga texnologiyalarning keng integratsiyasi mavjud. Ta'limda raqamli platformalar, onlayn darslar, sun'iy intellekt va boshqa innovatsiyalar qo'llaniladi. Xitoyda o'quvchilarga interaktiv darsliklar va virtual laboratoriyalar orqali o'qitish tizimi rivojlangan. O'zbekistonda esa texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish hozirgi kunda faol ravishda joriy etilmoqda, biroq bu jarayon hali to'liq amalga oshirilmagan. Texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari hali boshlang'ich bosqichda.

Kasbiy ta'lim: Xitoyda kasbiy ta'lim tizimi juda rivojlangan va davlat tomonidan katta qo'llab-quvvatlanadi. O'quvchilarni texnik va kasbiy ko'nikmalarga tayyorlashda maxsus maktablar va kollejlarga e'tibor qaratilgan. O'zbekistonda kasbiy ta'lim tizimi yangi islohotlar orqali rivojlanmoqda. Yangi dasturlar va texnik bilimlarni o'rgatish uchun modernizatsiya qilinayotgan maktablar mavjud, lekin Xitoyga nisbatan bu soha hali rivojlanish jarayonida.

Ta'lim sifatini nazorat qilish: Xitoyda ta'lim sifatini nazorat qilish va uni doimiy ravishda takomillashtirish uchun davlat tizimi mavjud. O'quvchilarning bilimni baholash tizimi, imtihonlar va ilmiy yutuqlar jiddiy tarzda nazorat qilinadi. O'zbekistonda ham ta'lim sifatini nazorat qilishga katta ahamiyat berilmoqda, lekin bu jarayon Xitoyga qaraganda biroz yangi va rivojlanayotgan bosqichda.

Ta'limga bo'lgan yondashuvdagi farqlar: Xitoyda ta'limning asosiy maqsadi – o'quvchilarni eng yuqori darajadagi bilimlar bilan ta'minlash va ilmiy tadqiqotlar bilan shug'ullantirish. Bu erda o'quvchilar uchun o'rta maktabdan boshlab aniq va maxsus fanlar, masalan, ilm-fan va texnologiyaga oid chuqur bilimlar o'rgatiladi. O'zbekistonda esa, ta'lim tizimi ko'proq umumiy bilimlarga yo'naltirilgan, ammo oxirgi yillarda STEM (fan, texnologiya, muhandislik, matematika) sohalariga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Xitoy tajribasini O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llash imkoniyatlari O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimini rivojlantirish uchun Xitoy tajribasidan quyidagicha foydalanish mumkin:

Boshlang'ich va O'rta ta'limda Innovatsiyalar: Boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarni mantiqiy fikrlash va amaliyotga yo'naltirish lozim. O'rta ta'limda STEM

sohalariga oid maxsus dasturlarni joriy qilish orqali yoshlarning ilmiy ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Ingliz tilini chuqur o'rgatishga e'tibor qaratish zarur.

Kasbiy ta'limni modernizatsiya qilish: Xitoyning kasbiy ta'lim tizimiga mos ravishda texnik va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan maxsus maktab va kollejlarga e'tibor qaratish kerak. Zamonaviy texnikalar bilan jihozlangan laboratoriyalar tashkil etilishi zarur.

Oliy ta'limni globalashtirish: Xitoy universitetlari bilan xalqaro hamkorlikni rivojlantirish orqali O'zbekiston oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish mumkin. Ilmiy-tadqiqot markazlarini tashkil etish va talabalarni global muammolarni hal qilishga yo'naltirish lozim.

Texnologiyalarni tatbiq qilish: Raqamli ta'lim platformalarini ishlab chiqish va joriy qilish O'zbekiston maktab va universitetlarida ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. O'zbekistondagi ishizliklarni oldini olishda yordam beradi va bu yerda o'qigan bolalarni bilimli kadr sifatida yetishtirib beradi O'zbekiston sharoitiga moslashtirilgan ta'lim dasturlarini yaratish mumkin Xitoy va O'zbekiston ta'lim tizimlari o'rtasida o'xshashliklar mavjud bo'lsa-da, ularning struktura va yondashuvlari ba'zi jihatlarida farq qiladi. Xitoy tajribasi, ayniqsa ta'limda texnologiyalarning integratsiyasi, kasbiy ta'lim

tizimi va raqamli ta'lim platformalarini rivojlantirishda, O'zbekistonga foydali bo'lishi mumkin. O'zbekiston uchun Xitoy tajribasini o'rganish va uning yaxshi tomonlarini o'z ta'lim tizimiga tatbiq qilish, nafaqat ta'lim sifatini yaxshilash, balki global raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi. Xitoy ta'lim tizimi muvaffaqiyati butun dunyo uchun namuna bo'lib xizmat qilmoqda. Ta'lim sohasida texnologiyalarni keng qo'llash, ilmiy tadqiqotlarni rag'batlantirish va qat'iy intizomni joriy etish orqali Xitoy o'z taraqqiyotining muhim omilini shakllantirdi. O'zbekiston ushbu tajribadan o'z sharoitlariga moslashtirgan holda foydalanishi mumkin. Zamonaviy texnologiyalarni ta'limga integratsiya qilish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va islohotlarni samarali amalga oshirish orqali O'zbekistonning ta'lim tizimi dunyo miqyosida raqobatbardosh bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Xitoy Ta'lim Vazirligi (2022). "Xitoy ta'lim tizimi: Tuzilishi va rivojlanishi." Beijing: Xitoy Ta'lim Vazirligi nashriyoti.
2. Xitoy Ta'limi va Innovatsiyalari (2021). "Xitoy ta'limining muvaffaqiyatli omillari va dunyo miqyosidagi ta'siri." Xitoy Ta'lim Tahlillari.
3. Jahon Banki (2020). "Xitoy va boshqa mamlakatlar ta'lim tizimlari: Tajriba va muvaffaqiyat omillari." Jahon Banki.
4. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi (2022). "Ta'lim tizimida islohotlar: O'zbekistonning yangi yo'nalishlari." Toshkent: O'zbekistonda Ta'limni Rivojlantirish Markazi.
5. UNESCO (2021). "Xalqaro Ta'lim Tahlillari: Xitoyning Yondashuvi." UNESCO Ta'lim va Ilmiy Tadqiqotlar Bo'limi.
6. Pekin Universiteti (2020). "Xitoy oliy ta'limining global rivojlanishdagi roli." Pekin Universiteti nashriyoti
7. O'zbekiston Ta'lim Tizimi Islohotlari (2023). "O'zbekiston ta'lim tizimi: Innovatsion o'zgarishlar va yangi yondashuvlar." O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi.
8. Xitoy Ta'lim Vazirligining rasmiy hisobotlari (2022).
9. Jahon Banki. "Ta'lim va Innovatsiya: Xitoy Tajribasi."
10. Pekin Universiteti va Tsinghua Universiteti rasmiy nashrlari.
11. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi. "2030-yilga qadar ta'lim strategiyasi."
12. UNESCO. "Xalqaro Ta'lim Tahlillari: Xitoyning Yondashuvi."